

CSIKAMACU MONZAEMON

Kettős szerelmi öngyilkosság Amidzsima szigetén

(Részlet)

Örök búcsú a hidaktól

31. jelenet

Elbeszélő:

Minden gyorsíró hagyományos stílusú kalligráfiával jegyzi le a nő-darabok szerepeit.

Minden női szerepet játszó ifjú halványbíbor színű sapkát tesz leborotvált fejére.

Minden prostituált értelmetlen halállal hal meg.

Lehet, hogy erre utalnak Sakja Muni szent tanai a buddhista megvilágosodásról, amikor az eleve elrendelésről magyaráz?

Amilyen gyorsan szárnyra kel a rossz hír a világban, úgy röppen szét maholnap Dzsihei papírkereskedő és Koharu kettős szerelmi öngyilkosságának híre is. Aztán cseresznyefa lapokra vésik. Történetükről képeskönyveket készítenek, melyekben részletesen leírnak mindent az elejétől a végéig. Majd különböző kiadványok látnak napvilágot. Ha van az istenek közt Halálisten, akkor Dzsihei most őt követi, hogy megfizessen mindazért a bűnért, amelyet életében elkövetett.

Ki mondhatná meg azonban utólag, helyes volt-e a szenvedés útjára lépnie?

A fénylő telihold sem láthatja előre azt a sötétséget, amely most a tizedik hónap tizenötödik éjszakáján betölti a szívét. Oly mulandó minden, mint az imént lehullott dér, amely reggelre elolvad. De még ennél is mulandóbb a szerelmesek élete. A forró ölelések láza gyorsan kihűl.

És itt a Sidzsimi folyó, amely nem apad el sosem. Dzsihei most arra gondol, hányszor megfigyelte, mint kanyarog nyugatra a Tendzsín híd felé. Hányszor ment át rajta reggel, este! Ó, a Tendzsín híd! Nevéhez méltó! A Mennyek istenének hídja!

Réges régen, amikor Micsizane száműzetésbe indult a távoli Cukusiba, útközben éppen itt pihent meg, a Szilvavirágok földjén. Verssel fohászzkodott otthoni kertje fáihoz, hogy soha-soha ne feledkezzenek meg róla. Ekkor csoda történt. Szülőföldjén, Dzaifuban kedvenc szilvafája felröppent a magasba, és egy pillanat alatt ott termett Cukusiban. Ezért nevezik ezt a hidat a Szilvavirágföld hídjának.

A Zöld híd a következő. Nevét arról a fenyőfáról kapta, amely bánatában a szilvafa után indult.

A harmadik kedvenc fája, a cseresznyefa, amely otthon maradt, de a vágyakozástól teljesen kiszáradt. Ezért nevezik ezt a hidat Cseresznyevirág hídnak. A legenda szájról szájra jár ma is, vers idézi a hős hírét-nevét. Szugivara Micsizane dicsősége napnál fényesebben ragyog.

Dzsihei:

Én is abban az egyházközségben születtem, ahol a szent és bölcs Micsizane, és most meg foglak ölni téged, azután végzek magammal is. Hogy miért? Mert még annyi eszem se volt, amennyivel egy kis kagylót meg lehetne tölteni. A Kagyló híd következik. Olyan rövid, mint egy későőszi nap, vagy mint az életünk ezen a földi világon.

Ma éjszaka véget ér az életünk. Te tizenkilenc évet éltél, én huszonnyolc esztendő. Ma éjszaka két ember eldobja az életét... megígértük, hogy egymást soha nem hagyjuk el, még akkor sem, ha öregek leszünk. De csak három évet éltünk boldogságban. Ezután már a boldogtalansággal találkozunk. Ez hát a Találkozás hídja.

De nézd csak, ott a kis Naniva híd! A csónakok a parthoz kötve sorakoznak, egészen a Funairi hídig. S minél tovább tart a mi utunk, annál közelebb a halál kapuja.

Elbeszélő:

Panaszkodik Dzsihei, s Koharu hozzásimul.

Koharu:

Ez már a Halál útja?

Elbeszélő:

Könnyek lüggönyén át nézik egymás arcát. Vajon a Horikava hídát nem könnyeik árja mossa?

Dzsihei:

Ha északnak megyünk, akkor még utolszor megláthatom a házunkat. De nem, inkább nem nézek vissza. Szívem összeszorul, ha gyermekeim jövőjére, feleségem megalázó sorsára gondolok. Forduljunk déli irányba! Ennek a hídnak olyan sok a pillére, hogy talán meg sem lehet számolni. És körülötte is ott a rengeteg ház! Igazán nem értem, miért hívják Nyolcháznak ezt a negyedet. De siessünk, oda kell érnünk, mielőtt megérkezik a hajó Fusimiből. Rajta szerelmespárok ölelik egymást. És most átkelünk a Démon hídon. Kimondani is rettenetes, itt veszünk a világtól örök búcsút.

Itt egyesül Oszaka két folyója: a Jodo és a Jamato. Egyetlen nagy folyó válik belőlük. Víz és hal együtt járja útját, ahogy mi ketten, Koharu meg én. Két szerelmes és ez az acélpenge. Hármas folyam a halál felé... Úgy szeretném, ha ez a víz sírunk áldozati vize lehetne.

Koharu:

Miért búslakodsz? Hiszen ebben a világban nem lehettünk együtt. De majd a következőben... Majd a következőben újjászületve férj és feleség leszünk. És mindig, minden újjászületéskor, egészen az idők végezetéig.

Minden nyár kezdetén, gyönyörűen lemásoltam a Lótusz szútra imádságából a szent könyörületességről és az irgalomról szóló részletet, azért, hogy a síron túl majd egy lótuszkehelyben szülessünk újjá.

Elbeszélő:

Ekkor haladnak át a Szent Szútra hídon, amely már átvezet a másik oldalra.

Koharu:

Elérjük a Nirvána paradicsomi partját, gyöngylótusz kehelyben visz tovább utunk, aztán átesünk a mennyországi halálon, és felvesszük Buddha alakját. Ez hát az utolsó híd, az Átváltozások hídja. És most következék az utolsó kívánságom: sor-

som intse örökre azokat a lányokat, akik, akárcsak én, prostituáltakból élnek. Egyikőjüknek se kelljen soha többé szerelmi öngyilkosságot elkövetnie!

Elbeszélő:

Ez a kívánság teljesíthetetlen a földön. De a lány panaszából áradó fájdalom megrendíti a lelkünket.

Már pára lebeg a Noda öböl felett, a s lassan fehér ködbe vész a környező hegykoszorú.

Dzsihei:

Hallod már fölzengtek a reggeli harangok. Gyerünk! Nem élhetünk tovább! Ha meg kell halnunk, haljunk meg minél hamarabb! Siessünk! Gyere! Erre! Erre!

Elbeszélő:

Kezükben a száznyolc gyöngyszemből álló rózsafüzér, könnyeik gyöngyeit hullatják, és szüntelenül Buddhához fohászkodnak, míg csak el nem érik a szigetet. Az amidzsimai Daicsú szentély mellett kis patak folyik. Ott a zsilip fölött egy bambuszbozót lesz végső nyughelyük.

32. jelenet

Történik: a kettős szerelmi öngyilkosság színhelyén.

Dzsihei:

Ha örökké csak járkalunk ide-oda, soha nem találunk magunknak végső nyughelyet. Válasszuk ki ezt!

Elbeszélő:

Koharu kezét megfogja, a földre ülnek.

Koharu:

Igen. Bárhol találhatóunk megfelelő helyet a halálunknak. És mégis, egész úton arra gondoltam, hogyha majd meglátják egymás mellett nyugvó halott arcunkat, azt fogják mondani, hogy Koharu és Dzsihei kettős szerelmi öngyilkosságot követett el. Mi lesz akkor feleséged, O-Szan kérésével? Levelében azzal fordult hozzám, hogy ne öljelek meg, hogy szakítsak veled örökre, amit én a válaszomban megígértem. Azt fogja hinni, hogy szerelmi öngyilkosságba sodortam egy komoly férfit, hogy én hazug, álszent alak vagyok, aki csak a pénzért csinál mindent, és nem tudja, mi az, hogy kötelesség. Ezer, tízezer ember véleményénél is jobban fájna, ha O-Szan lebecsülne... El tudom képzelni, milyen haraggal, irigységgel gondol majd rám! Csak ez az egy gond nyomaszt. Itt, ezen a helyen ölj meg! Te pedig valahol távolabb válassz magadnak helyet.

Elbeszélő:

Könyörögve Dzsiheire borul, mire a férfi zokogva kérleli.

Dzsihei:

Butaságokat beszélsz. O-Szant apósom hazavitte a saját házába, és ezzel megszüntette a házasságot. Most már nem

vagyunk házасok. Miért nyomasztana téged kötelességérzet egy elvált asszonnyal szemben? Egész úton arról beszélgettünk, hogy minden újjászületésben egymáséi leszünk az idők végezetéig. Mindketten megígértük, hogy mint férj és feleség egymást soha el nem hagyjuk. Ki ítélné el bennünket, ha úgy halunk meg, hogy párnáinkat egymás mellé helyezzük?! Ki irigyelhetné ezt tőlünk?

Koharu:

Ki miatt történt a válás? Te még nálam is kevésbé gondolkodsz ésszerűen. Azt hiszed, hogy a testünk elkísér bennünket a túlvilágra? Ha különböző helyen halunk is meg, testünket a keselyűk és a varjak falják majd föl, kettőnk lelke pedig egyesülni fog, akár a pokolba, akár a mennyországba jutunk.

Elbeszélő:

A földre borulva zokog.

Dzsihei:

Igazad van. Testünk nem más, mint föld, víz, tűz és szél, s ha meghalunk, ahogy mondani szokták, a nemlétbe tér vissza. Ötször, hétszer születünk újjá átváltozva, de a lelkünk ezalatt örök, változatlan marad. Ez a bizonyíték rá, hogy a férj és a feleség lelke soha nem válik el egymástól. Érted?

Elbeszélő:

Előrántja kardját, és egy suhintással levágja fekete haját.

Dzsihei:

Nézd, Koharu! Amíg ez a haj az enyém volt, én voltam Dzsihei, a papírkereskedő, O-Szan férje, de amint levágtam, szerzetes lett belőlem. Nincs szükségem többé se feleségre, se gyerekekre, se földi javakra. S ha nem feleségem többé O-Szan, neked sincs semmi kötelességed vele szemben.

Elbeszélő:

Szeme könnyben úszik, amikor levágott haját messzire hajítja.

Koharu:

Milyen boldog vagyok!

Elbeszélő:

Kiragadja a pengét Dzsihei kezéből, simada frizurás, ápolat, fényesre fésült haját rezzenéstelen arccal levágja, s minden szánakozás nélkül messzire röpíti. Fájdalmasan szemléli a kiszáradt mezőt, amelyet beborítanak a szétszóródott hajszálak. A szuszuki-fű és a hajnali dér.

33. jelenet

Dzsihei:

Elmenekültünk a földi világ elől. Te apáca vagy, én pedig szerzetes. A köznap emberek gondja, a hitvesi kötelesség már a múlté. De azért mindenképpen két különböző helyet választok ki a halálunkhoz. Egyikünk a hegyen, másikünk a folyónál fog meghalni. Az a füves terület, ott, a zsilip fölött olyan, mint egy hegy, végső nyughelyül neked szolgál. Utána én következem, a patak

Kabuki jelenet

mellett fogom felakasztani magam. Végül is ugyanabban az órában halunk meg, csak különböző módon és helyen, s így aztán eleget teszünk O-Szan iránti kötelességünknek. Add ide a kimonózsínórodát!

Elbeszélő:

Dzsihei kezébe veszi a halványbíbor krepdesin szalagot, amely még őrzi Koharu illatát. A szalagot, amely kétszer is körülérte a lány derekát s a mulékonyság melegét szívta magába. Most ez az egy zsinór két világot köt össze: ezt a földit és azt a másikat.

Dzsihei a zsilipkapu cölöpé-hez erősíti a zsinór egyik végét, a másiktól hurkot kötöz, önnön halálát készítve elő. Mint tarka fácán a hálójában, úgy fog lógni ő is Koharu iránt érzett szerelme miatt. A lány tekintete elsötétül, szíve hevesen dobog.

Koharu:

Itt akarsz meghalni? Ha ilyen messze leszel tőlem, akkor sokáig egyedül fogsz hagyni! Gyere közelebb hozzám!

Elbeszélő:

Megfognak egymás kezét.

Koharu:

Velem a kés egy pillanat alatt végez, de te biztosan sokáig fogsz majd szenvedni! Ó, szegény szerelmem!

Elbeszélő:

Fájdalmasan felzokog.

Dzsihei:

Ne keseregj emiatt, hisz mind-egy, hogy felakasztom magam, vagy a torkom vágom el. A halálért így is, úgy is meg kell szenvedni! Ne rontsd meg ezzel az utolsó perceinket! Fordulj nyugat felé, arra megy a hold is. Folyton csak nyugati irányba nézz, imádkozz a Mindenhatóhoz! Ott ragyog! Ott van a mennyország! Egyszer mi is eljutunk oda, csak nehogy eltévedsz a nyugati irányt! Ha lelked még nyomja valami, mondd el, s könnyebb lesz meghalnod.

Koharu:

Semmi! Nincsen semmi! De te biztosan aggódsz a két gyermeked miatt!

Dzsihei:

Most, hogy mondd, újból sírom kell miattuk! Szegénykéim! Apátok éppen halni készül! Már soha többé nem láthatjátok! Még alusztok. Látom magam előtt alvó arccokkátokat! Aranyos gyermekeim! Csak titeket nem tudlak feledni!

Elbeszélő:

Arccal a földre zuhan, rázza a zokogás. Erre a hangra a varjak mind felrebbennek, s mintha vitakoznának vele, hangos károkozásban törnek ki.

Dzsihei:

Figyelj csak! Mintha a fájdalmunkról kérdeznének.

Elbeszélő:

Szól könnyek között.

Dzsihei:

Hallgasd, mit mondanak?! Minket kísérnek a holtak birodalmába. Régóta mondják az emberek, ha egy Kumano talizmán hátoldalára esküt írnak, akkor abban a pillanatban a hegyek közt elpusztul három varjú. Emlékszel, te meg én az új évet mindig azzal kezdtük, hogy szerelmi esküt írtunk. S ezt tettük minden hónap elején. Hányszor, de hányszor esküdünk meg! S mindannyiszor három varjú vesztét okoztuk! Hallod, most is azt kiáltják: Kár-kár-kár! Mintha elpusztult testvéreikért állnának bosszút. De kin akarnak vajon bosszút állni? Jaj! A mi keserves halálunk lesz a Bosszú! Bocsáss meg nekem, Koharu!

Elbeszélő:

Magához szorítja a lányt.

Dzsihei:

Én vagyok az oka mindennek!

Elbeszélő:

Arcukat egymáshoz szorítják. Könnyáztatta hajfürtjeik halántékukhoz fagynak a mező fölött fúvó viharban.

Női szerep a Kabukiban, melyet férfi játszik

34. jelenet

Elbeszélő:

Hátuk mögött megkondul a harang. A Daicsú szentély harangja.

Dzsihei:

Ó, Buddha három szent kincse! Még a hosszú éjszaka is rövidnek tűnik, ha csak ennyi ideig élhet együtt férj és feleség.

Elbeszélő:

Már virrad. Megkondul a hajnali harangszó. Mintha ezt zúgná: „Ez az utolsó!”

Dzsihei:

Elérkezett a végső pillanat! Töröld le arcodról a könnyet!

Koharu:

Már nem sírok!

Elbeszélő:

Sápadt arcán megbékélt mosoly jelenik meg, de dérepte hófehér keze reszket. Dzsiheit szinte elvakítja a látvány, nem is tudja könnyei záporán át, hová döfje a kést.

Koharu:

Csak nyugodtan, csak nyugodtan... Gyorsan! Gyorsan!

Elbeszélő:

Micsoda erő lakozik benne, hogy még most is inkább a férfit óvja! Egyszerre csak a reggeli ima szavát hozza a szél. Talán értük könyörögnek: „Namu Amida Bucu! Amida fenséges kardja!” Igen, mintha Dzsihei keze azt a kardot szorítaná. A penge

szúr, s Dzsihei megtartja a hátrahanyatló testet, amely megmegrándul a rettenetes fájdalomtól. Még lélegzik, pedig át van vágva a torka! Szinte elképzelhetetlen! Még nem halt meg, ezek az utolsó percek a legelviselhetlenebbek, a legszonyosabbak! Dzsihei együtt kínlódik vele, de legyőzi a gyötrelmet. Koharu testét megemeli, megragadja a kard markolatát, megfordítja, s tiszta erejéből a mélyre hatol. Ekkor, mint egy röpké befejezetlen hajnali álom, Koharu élete elillan.

Dzsihei óvatosan megigazítja a testet, fejét, buddhista szokás szerint, északi irányba helyezi, arcát jobbra fordítja, napnyugatnak. Miközben egész testét rázza a szünni nem akaró zokogás, kabátkájával betakarja Koharut.

De most már szinte menekül. Fogja a kimonó zsinórját, s nyakára húzza a hurkot.

A szentélyből már az imádság utolsó szavai hallatszanak: „Mind, aki hisz, és mind, aki hitetlen az egész világon egyformán isteni könyörületben részesül!” Még eljut hozzá a hang a zsilikapu felett. Utoljára e szavakat mondja:

Dzsihei:

Szülessünk újjá egy közös lótoszkehelyben! Amida Buddha irgalmazz!

Elbeszélő:

Azzal Dzsihei kirúgja maga alól a talajt, s nem sokkal ezután, mint indán lógó dísztek, szomorú alakja ott himbálózik a szélben. A zsilikapu bejáratnál lélegzete lassan elhal, s fokozatosan megszűnik minden kapcsolata a külvilággal.

Reggelre kelve halászok találtak rájuk, amikor hálóikkal a kezükben kimentek a partra.

Halászok:

Hé, gyertek ide! Mind, mind! Két halott van itt! Ide, gyorsan! Két hullát találtunk!

Elbeszélő:

Szájról szájra járt az eset Dzsiheiről és Koharuról, akik nem tudtak kiszabadulni a sors hálójából, s ezért kettős szerelmi öngyilkosságot követtek el Amidzsimán, az Égi hálók szigetén, hogy azután közös lótoszban újjászületve felvehessék Buddha alakját. Aki csak megismerte történetüket, óhatatlanul könnyeit hullatta a szerencsétlen sorsú szerelmesekért.

Csikamacu Monzaemon (1653–1724) a japán drámaírás legkiemelkedőbb alakja, akit Japán Shakespeare-nek is szokás nevezni. Eleinte bábszínpadok számára írt darabokat, mert így a legképtelenebb helyzeteket is színre tudta vinni. Majd 1705-ben *Takemoto Gidajú* saját színházába, Oszakába hívta színpadi szerzőnek, ettől kezdve párosuk hatalmas sikert aratott. Csikamacu kilencven történelmi és huszonnégy társadalmi drámát írt, amelyeket *kabuki* színpadon mutatnak be. A kabuki a városi polgárság ízlésének megfelelő zenés táncos darab, kialakulása a XVII. századra tehető, mind a mai napig kedvelt Japánban. Az itt közölt részlet Csikamacu 1720-ban íródott egyik legszebb, legérettebb társadalmi drámájából való (eredeti címe: *Sindzsú ten no Amidzsima*), amely a kor ízlésének megfelelően kettős szerelmi öngyilkossággal zárul. Az ilyen jellegű darabok végén a megejtően szép *micsijuki* nevű részben a tragikus sorsú szerelmespár elbúcsúzik a földi világtól, mielőtt véget vetne életének. Ebben a darabban Oszaka hídjait járják végig. Dzsihei, a papírkereskedő és Koharu, az örömlány szerelme úgy él a japánok szívében, mint Shakespeare Rómeója és Júliája. Kettős sírjuk Amidzsima szigetén a Daicsó templom mellett ma is nevezetes helynek számít.

Kabuki jelenet